

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- **Aan:**
Minister van Defensie
De Staatssecretaris van Defensie
De Chef Defensiestaf
De Secretaris-Generaal

i.a.a. PCDS
SCOCIS
HOZ
DAB
HCZ

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/4362	11 november 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 84/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

84/92

(Afgesloten 111200 NOV 1992)

Bosnië-Herzegovina

Tijdens de trilaterale besprekingen over de demilitarisering van Sarajevo is op initiatief van de Serviërs een nieuw staakt-het-vuren overeengekomen, dat betrekking zou hebben op heel Bosnië-Herzegovina en om middernacht zal ingaan. Hoewel het uiterst twijfelachtig is of dit bestand beter zal worden gehandhaafd dan eerdere soortgelijke overeenkomsten, is het van belang dat de overeenkomst is ondertekend door de militaire commandanten in plaats van de politieke leiders van de strijdende partijen. Zij hebben overigens verklaard dat zij machtiging hadden van hun regeringen om met het bestand in te stemmen.

Het initiatief van de Serviërs kan verband houden met het feit dat de militaire situatie zich de afgelopen dagen in hun nadeel lijkt te hebben ontwikkeld. Zij stellen met name in Herzegovina met een Kroatische overmacht te zijn geconfronteerd. De Kroaten zouden volgens Servische meldingen het deel van het district Trebinje dat zij beheersen hebben uitgebreid van een kwart tot een derde. Ook in andere districten zouden zij hun posities hebben versterkt. Zoals reeds eerder gemeld, is de beheersing van Trebinje tevens van belang voor eventuele militaire operaties rond de -door de JNA inmiddels ontruimde- Kroatische landtong Prevlaka.

Ook elders in Bosnië-Herzegovina lijkt sprake van tegenslagen voor de Serviërs. Bij Brcko hebben de Kroaten naar verluidt hun posities aanzienlijk verbeterd. Het (pro-)Servische persbureau TanJug heeft gemeld dat Kroatische eenheden de Servische oost-westcorridor hebben doorbroken, al werd niet nader gespecificeerd waar dit zou zijn gebeurd. Bovendien zouden Moslim-eenheden een belangrijke aanvoerweg naar de Servische posities rond Sarajevo hebben afgesloten.

Een woordvoerder van UNPROFOR heeft gesteld dat VN-functionarissen tot dusverre tevergeefs hebben geprobeerd een einde aan de strijd te maken. In dit kader werd zelfs gewaarschuwd voor -wat werd genoemd- wanhoopsdaden van de Serviërs in andere delen van Bosnië-Herzegovina. Waarschuwingen dat zij over zouden kunnen gaan tot aanvallen op Kroatische steden als Zagreb en Dubrovnik, lijken zeer voorbarig. Het is echter niet uitgesloten dat de Bosnische Serviërs in de huidige situatie zullen besluiten opnieuw hun gevechtsvliegtuigen in te zetten. Sinds 13 oktober zijn weliswaar verkennings- en transportmissies vanaf de Servische bases bij Banja Luka waargenomen, maar geen gevechtmissies. De Bosnisch-Servische leider Karadzic heeft echter herhaaldelijk gesteld dat de Serviërs zich het recht voorbehouden de luchtmacht opnieuw in te zetten als de militaire situatie hen daartoe zou dwingen. Volgens Bosnische media hebben de Serviërs de afgelopen dagen bij Gradacac reeds gevechtshelikopters ingezet, maar het gebruik van deze wapens (die zowel uit Servië als van Banja Luka afkomstig zouden kunnen zijn) kan niet worden bevestigd.

In dit verband is vermeldenswaard dat de Veiligheidsraad gisteren heeft ingestemd met de stationering van 75 nieuwe VN-waarnemers op dertien vliegvelden in Bosnië-Herzegovina, Kroatië en "Joegoslavië". Zij zullen de naleving moeten controleren van het vliegverbod boven Bosnië-Herzegovina.

Opmerkelijk is dat de laatste dagen vrijwel geen melding meer wordt gemaakt van strijd tussen Kroaten en Moslims. De onderlinge overeenkomsten die zij hebben gesloten na de val van Jajce, die het gevolg was van hun onenigheid, hebben kennelijk geleid tot nadere afspraken over verdere samenwerking, waardoor zij het militaire initiatief weer naar zich toe hebben kunnen trekken. Anderzijds blijven de doelstellingen van Kroaten en Moslims op langere termijn zodanig uiteenlopen, dat verdere spanningen in de coalitie onvermijdelijk lijken.

De Bosnische politie heeft aangekondigd dat een zuivering van het politie-apparaat zal worden doorgevoerd, omdat daarin -wat werd genoemd- criminelen en profiteurs actief zouden zijn. Aangezien enkele van deze functionarissen de beschikking hebben over privé-milities, zal bij de operatie steun worden verleend door de Bosnische strijdkrachten. UNPROFOR is gewaarschuwd dat dit gepaard kan gaan met troepenverplaatsingen. De Bosnische regering, die na het begin van de vijandelijkheden in de republiek vrijwel uit het niets een politie-organisatie heeft moeten opbouwen, heeft daartoe toen ook een beroep moeten doen op semi-criminele organisaties. Het is opmerkelijk dat men nu heeft aangekondigd hiertegen te zullen optreden. Wellicht is de Bosnische regering van mening dat het autonome optreden van door criminelen gedomineerde ordetroepen het aanzien van Bosnië schaadt. Het is echter, tegen de achtergrond van de recente onenigheid tussen Moslims en Kroaten, ook niet uitgesloten dat de bedoelde zuiveringsactie mede tot doel heeft de invloed van Kroaten in het politie-apparaat te reduceren.

Karadzic heeft gisteren opnieuw een vredesplan gepresenteerd voor Bosnië-Herzegovina. Daarbij gaf hij aan dat dit zijn laatste aanbod was. Kernelementen uit het plan vormen de opdeling van de republiek langs etnische lijnen, de terugtrekking van alle vreemde (Kroatische) troepen uit Bosnië-Herzegovina en een staakt-het-vuren in de huidige posities. Gezien eerdere uitlatingen van zowel Kroaten als Moslims is het uitgesloten dat zij op de jongste suggesties van Karadzic zullen ingaan. Vermoedelijk beoogt deze met zijn voorstel met name een rechtvaardiging te creëren om de plannen van de Serviërs voor vorming van een gezamenlijk staatsverband met de Kroatische Serviërs (en mogelijk Servië zelf) verder te implementeren.

Overigens stelden VN-functionarissen gisteren dat Karadzic weinig invloed (meer) heeft op de Servische gevechtsgroepen in Bosnië-Herzegovina. Dit bevestigt eerdere vermoedens, onder meer naar aanleiding van de overeenkomst tussen Karadzic en "Joegoslavische" functionarissen over de overbrenging van de gevechtsvliegtuigen van Banja Luka naar "Joegoslavië", waarvan de uitvoering werd doorkruist door het verzet van de betrokken militaire instanties. Dit alles geeft eens te meer aan dat de kans om door politiek overleg een oplossing te bereiken voor de tegenstellingen in de republiek, uiterst klein is.

De afgelopen dagen zijn door het Internationale Rode Kruis (IRK) pogingen gedaan om een groot aantal vluchtelingen te evacueren uit Sarajevo. Meer dan duizend Kroaten en Moslims zijn inmiddels gearriveerd in door Kroaten gedomineerd gebied. Een transport van Serviërs kon slechts ten dele worden uitgevoerd, omdat de Bosnische chauffeurs weigerden naar Servië te rijden. Aangezien de Bosnische autoriteiten weerbare mannen hebben verboden de stad te verlaten, betroffen de transporten uitsluitend vrouwen, kinderen en ouderen. Overigens hebben VN-instanties geweigerd de transporten te begeleiden, omdat daardoor de oorspronkelijke etnische verhoudingen in de stad zouden worden verstoord en zij derhalve kunnen bijdragen aan de "etnische zuivering" van Bosnië-Herzegovina. Het transport van Kroaten en Moslims is even buiten Sarajevo een aantal uren opgehouden door Servische gevechtsgroepen, die de indruk hadden dat het IRK

weigerde Servische transporten uit te voeren. Op grond daarvan heeft het IRK besloten verdere evacuatiepogingen voorlopig op te schorten.

Internationale vredesinspanningen

De VN-coördinator van de vredesmacht, Thornberry, heeft in een recent interview melding gemaakt van wrijvingen tussen het algemeen opperbevel van UNPROFOR in Zagreb en het hoofdkwartier van de UNPROFOR-eenheden in Bosnië-Herzegovina, gevestigd in Kiseljak. De eenheden in laatstgenoemd hoofdkwartier zouden volgens hem weigeren de aanwijzingen uit Zagreb op te volgen. Op grond daarvan wil het centrale commando van UNPROFOR geen administratieve ondersteuning aan Kiseljak meer verlenen, tenzij de landen die een UNPROFOR-eenheid in Bosnië-Herzegovina hebben, daarvoor betalen. Zoals bekend worden de kosten voor de vredesoperatie in laatstgenoemde republiek, in tegenstelling tot Kroatië, door de bijdragende landen zelf gedragen. Er zijn aanwijzingen dat dit conflict de voorbereiding voor het begeleiden van hulpgoederen naar Bosnië-Herzegovina bemoeilijkt. Daarom riep Thornberry op tot bemiddeling door UNHCR, dat de humanitaire hulpverlening in Bosnië-Herzegovina coördineert.

Kroatië

De Kroatische president Tudjman heeft ontkend dat hij streeft naar de opdeling van Bosnië-Herzegovina en als zijn overtuiging uitgesproken dat de -ook door Kroatië erkende- republiek als onafhankelijke staat kan overleven. Hij stelde verder dat de misverstanden tussen Kroaten en Moslims vreedzaam kunnen worden opgelost. Met betrekking tot de UNPA's gaf hij aan dat Kroatië dankbaar is voor de rol van UNPROFOR bij het sparen van levens. Hij drong echter aan op een aktiever optreden van de VN-vredesmacht, indien noodzakelijk met gebruik van geweld, bij het uitvoeren van het vredesplan. Als een dergelijk optreden zou uitblijven, zou Kroatië niet kunnen instemmen met een verlenging van het mandaat, dat in maart 1993 zal aflopen.

De gematigde toon van Tudjman lijkt met name bedoeld om het internationale aanzien van Kroatië te verbeteren. Zijn uitlatingen met betrekking tot Bosnië-Herzegovina staan echter haaks op het ontslag eerder deze week van een relatief gematigde Kroatische vertegenwoordiger uit het Bosnische presidium, dat vrijwel zeker met goedkeuring van Tudjman heeft plaatsgevonden, en dat onderstreept dat Kroatië nog steeds naar aansluiting van de "Kroatische" delen van Bosnië-Herzegovina streeft. Zijn opmerkingen met betrekking tot de UNPA's bevestigen slechts de eerder door Kroatische functionarissen geuite mening dat UNPROFOR onvoldoende bijdraagt aan het -in het VN-vredesplan voorziene- herstel van het Kroatische gezag over deze "Servische" gebieden.

_____ maakt melding van een toenemend agressieve opstelling van het Kroatische bataljon bij Slunj (UNPA-noord). Dit zou volgens de missie bewust het bestånd schenden door posities in te nemen voorbij de overeengekomen demarcatielijnen. Deze opstelling, die ook bij andere Kroatische eenheden rond andere UNPA's is waargenomen, is een indicatie voor de Kroatische onvrede met de opstelling van UNPROFOR.

In dit verband is vermeldenswaard dat vorige week in de Kroatische kustplaats Karlobag een traangasgranaat is geworpen naar een voertuig van de EG-missie. Dit kan erop wijzen dat de bovenvermelde Kroatische onvrede, veroorzaakt door de opstelling van UNPROFOR, in toenemende mate ook wordt geprojecteerd op de EG-missie.

De Kroatische generaal Bobetko, bevelhebber van de troepen in het Dalmatische kustgebied, heeft gesteld dat het vliegveld van Dubrovnik over enkele weken kan worden heropend. De EG-missie heeft inmiddels gemeld dat een Kroatisch vlieg-

tuig van het type AN-2/COLT van dit vliegveld is opgestegen. Een particuliere vliegtuigmaatschappij zal een lijndienst gaan onderhouden tussen Zagreb, Split en Dubrovnik.

Servië/Montenegro

De CGS van de JNA, Panic, heeft uitlatingen gedaan die kunnen worden beschouwd als steun aan de conservatieve Servische leiding in de machtsstrijd met zijn naamgenoot, die de posities van federaal premier en minister van Defensie bekleedt. Zo heeft de CGS erop gewezen dat Servië ten onrechte alleen verantwoordelijk wordt gesteld voor het conflict in Bosnië-Herzegovina. Ook bekritiseerde hij het gebrek aan kennis van de premier over defensie-aangelegenheden. Deze uitlatingen van Panic zijn opmerkelijk, omdat hij de afgelopen maanden juist blijkt heeft gegeven van een relatief positieve opstelling ten opzichte van de politieke initiatieven en hervormingspogingen van de premier.

Onlangs heeft de Montenegrijnse televisie geweigerd een Servisch programma, waarin opgeroepen werd tot het aftreden van premier Panic, uit te zenden. Anderzijds heeft de Servische televisie een interview van Panic met de Montenegrijnse televisie niet uitgezonden. Deze incidenten onderstrepen de politieke onenigheid tussen beide republieken en de Montenegrijnse steun voor Panic.

Een prominent Servisch oppositieleider heeft de Servische autoriteiten ervan beschuldigd een staatsgreep voor te bereiden. Deze zou tot doel hebben de hervormingsgezinde federale functionarissen buitenspel te zetten en tevens de federatie van Servië met Montenegro, dat de hervormingsgezinden steunt, te verbreken. Reeds nu zouden federale functionarissen als premier Panic worden geschadwd door de Servische veiligheidsdienst. Ook de bezetting van het federale Ministerie van Binnenlandse Zaken door Servische veiligheidstroepen, de recente motie van wantrouwen tegen Panic en vermeende Servische pogingen de komende verkiezingen te doorkruisen zouden in dat kader passen. Tegen deze beschuldigingen is stelling genomen door generaal Radinovic, het hoofd van de afdeling strategische studies van de JNA. Hij stelde dat Servië geen belang heeft bij conflicten met de federatie, die reeds nu door Servië wordt gedomineerd. Tevens verwierp Radinovic (overigens van Montenegrijnse afkomst) eerdere suggesties dat de JNA partij zou kiezen tussen de hervormingsgezinden en de conservatieven.

Er zijn geen aanwijzingen dat de beschuldigingen van de oppositie juist zijn; zij kunnen met name bedoeld zijn ter rechtvaardiging van een latere beslissing van de Servische oppositie om de verkiezingen te boycotten. Desondanks is het denkbaar dat de huidige machtsstrijd uiteindelijk zal leiden tot een breuk van Servië met Montenegro. Een dergelijke ontwikkeling zou ook een bijdrage kunnen leveren aan de vorming van een etnisch "zuiver" Groot-Servië.

Volgens woordvoerders van de JNA zijn door de Moslim-meerderheid in het Servische deel van het district Sandzak zes brigades gevormd met een totale sterkte van 15.000 man. Bovendien zouden vanuit Bosnië-Herzegovina duizend Moslim-vrijwilligers zijn geïnfiltreerd. Daarnaast zou de belangrijkste Moslim-partij in Sandzak, de SDA (een zusterpartij van de gelijknamige Bosnische regeringspartij) een inlichtingendienst hebben opgezet, die informatie verzamelt over de JNA in Sandzak. Al deze activiteiten zouden gericht zijn op de gewapende afscheiding van Sandzak. In dat kader werd tevens melding gemaakt van een grote wapenvondst in het Montenegrijnse deel van Sandzak, afkomstig uit de Bosnische stad Gorazde. Deze -overigens onbevestigde- meldingen onderstrepen dat de "Joegoslavische" autoriteiten rekening houden met een escalatie van geweld in Sandzak, waarbij aan Bosnische Moslims -ook om politiek-propagandistische redenen- een hoofdrol wordt toegekend.

Kosovo

Gisteren is een aanval gemeld door onbekenden op een hoofdkwartier van de JNA bij Pristina, de hoofdstad van de voormalige autonome provincie Kosovo. Daarbij zouden een aanvaller om het leven zijn gekomen en twee JNA-militairen zijn gewond. Nadere gegevens werden niet bekend gemaakt. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat deze aanval is uitgevoerd door leden van de door Servië onderdrukte Albanese meerderheid in Kosovo. De afgelopen maanden zijn herhaaldelijk aanslagen op leden van de JNA en Servische ordetroepen in Kosovo gemeld. Hoewel het vrijwel vaststaat dat door de Albanezen een clandestiene defensieorganisatie is opgebouwd, hebben zij tot op heden terughoudendheid betoond in hun verzet tegen de Servische repressie. Daarom moet niet worden uitgesloten dat er sprake is van een Servische provocatie, die wellicht tot doel heeft steun te verwerven voor de conservatieven en/of nationalisten bij de voor 9 december a.s. uitgeschreven algemene verkiezingen in "Joegoslavië".

Conclusie/vooruitzicht

Het Servische initiatief voor een bestand in geheel Bosnië-Herzegovina, dat hedennacht van kracht zal worden, houdt verband met het feit dat de militaire situatie zich in sommige regio's in Servisch nadeel ontwikkelt. Vermoedelijk bestaat er verband met het feit dat Kroaten en Moslims hun onderlinge onenigheid vooralsnog hebben opgelost en het anti-Servische samenwerkingsverband zeker voor de korte termijn hebben hersteld. Overigens lijkt het vrijwel uitgesloten dat het bestand daadwerkelijk langdurig zal worden gehandhaafd en een uitgangspositie zal scheppen waarin vruchtbaar politiek overleg zal kunnen plaatsvinden.

Hoewel de Kroatische president Tudjman zich in opvallend gematigde bewoordingen heeft uitgelaten over de politieke toekomst van Kroatië en Bosnië-Herzegovina, lijkt Kroatië nog steeds te streven naar aansluiting van de "Kroatische" delen van die republiek. Tevens heeft Tudjman onderstreept dat hij niet zal instemmen met een verlenging van het mandaat van UNPROFOR in Kroatië, tenzij de VN-vredesmacht dit mandaat desnoods gewapenderhand zou uitvoeren. Aangezien dit laatste zeker onder de huidige omstandigheden zou leiden tot militaire botsingen met de Bosnische Serviërs, is het uitgesloten dat UNPROFOR zal voldoen aan de oproep van Tudjman.

Er zijn aanwijzingen dat de etnische tegenstellingen in Servië zich verscherpen, met name in Sandzak en Kosovo. Het is echter niet uitgesloten dat de conservatieve machthebbers dergelijke meldingen gebruiken, mogelijk zelfs creëren, met het oog op hun machtsstrijd tegen de hervormingsgezinden en de komende algemene verkiezingen in "Joegoslavië". De JNA probeert zich op de vlakte te houden in deze machtsstrijd.

Overigens zijn er aanwijzingen dat de machtsstrijd de federatie tussen Servië en Montenegro, dat zich verzet tegen de conservatieve Servische leiding, kan ondermijnen. Dit zou de vorming van een etnisch "zuiver" Groot-Servië kunnen bevorderen.